

משנה י"ב

משנה זו ממשיכה לעסק בנושא קודמתה - דרכי מסחר
שונים שיש מהם האסורים משום אונאה.

ט"ו
בטבתיום ד'
פר'
שמות

(סנהדרין כט)

ביאור

בבא מציעא פרק ד' ■ י"ב

1 התגר - סיטונאי,
הקונה תבואה מחמש
גרנות, רשאי להניחה
במחסן אחד ולמכרה,
ואינו חושש שמא
לקוחותיו אינם
מודעים שלפניהם
תערכת של תבואה
מכמה שדות ואי
אפשר להסיק מבדיקת
חלק מהתבואה על
טיב כל התבואה, כי
הכל יודעים שזו היא
דרך התגרים.

כמו כן רשאי הוא
לקנות יין מחמש
גתות ולערוות הכל
לתוך חבית אחת.

התר זה מתנה בכך שאין הוא מערב בכונה מין שאינו
משבח במין משבח, כגון, שהוא קונה כמות גדולה של יין
משבח או פרות משבחים, כדי שייצא קול שסחורתו משבחת,
ובסתר הוא מערבם בסחורה פחות משבחת.

2 רבי יהודה אומר: לא יחלק החנוני קליות ואגוזים לילדים
הבאים לקנות בחנותו, מפני שבכך הוא מרגילם לקנות
אצלו ומקפח את פרנסת החנונים האחרים.
חכמים חולקים ומתירים - טעמם: אם ירצו החנונים
האחרים, ינהגו גם הם כך.

1 התגר נוטל מחמש
גרנות ונותן לתוך
מגורה אחת. מחמש
גתות, ונותן לתוך פטם
אחד. ובלבד שלא
יהא מתפון לערב.
2 רבי יהודה אומר, לא
יחלק החנוני קליות
ואגוזין לתינוקות, מפני
שהוא מרגילן לבוא
אצלו. וחכמים מתירין.

היום נלמד:

משנה

בבא מציעא
פרק ד' משנה י"ב

גמרא

שמות רבה,
פרשה ג',
סימן ט"ז

תוכנה מרגשת

ממה חשש
משה רבנו

לך ולמשפחה

מסכת סנהדרין
דף כ"ט

זוהר

כי תצא רעו:

הלכה

שליח ציבור
הלכה י"ד-ט"ו

עוד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:

³ אֵין חֲנוּנֵי רִשְׁאֵי לַפְחוֹת מִשְׁעָרֵי הַמְּחִירִים בְּדֵי לְמִשְׁךְ לְקוּחוֹת, כִּי בְּכֶךְ הוּא מְקַפֵּחַ אֶת פְּרִנְסַת הַחֲנוּנִים הָאֲחֵרִים.

חֲכָמִים חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים: אִם עָשָׂה כֵן "זְכוּר לטוב". טַעֲמָם: בְּתַקּוּפַת הַמִּשְׁנָה הָיוּ שֶׁנִּהְיָו לְאַצֵּר כַּמּוֹת גְּדוּלָה שֶׁל פְּרוֹת מִתּוֹךְ בְּנֵי לְסַפְסֵר בָּהֶם וּלְמַכְרֵם בִּיקָר בְּלִתי סְבִיר בַּעַת שֶׁלֹּא יִמְצְאוּ פְרוֹת בְּשׁוּק; וְאִם יִזְכְּחוּ שֶׁמְּחִיר הַפְּרוֹת יוֹרֵד, יִמְכְּרוּ אֶת פְּרוֹתֵיהֶם מִיָּד בְּמִחִיר מוֹזֵל^א.

³ וְלֹא יִפְחַת אֶת הַשְּׁעָרִים.

וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, זְכוּר לְטוֹב.⁴ לֹא יִבֵּר אֶת

הַגְּרִיסִין, דְּבַרֵי אַבָּא שְׁאוּל. וְחֲכָמִים מִתִּירִין.

וּמוֹדִים שֶׁלֹּא יִבֵּר מֵעַל פִּי מְגוֹרָה, שְׁאִינוֹ

אֶלָּא כְּגוֹנֵב אֶת הָעֵינָן.

⁴ הַמוֹכֵר גְּרִיסִים - פּוֹלִים שֶׁנִּגְרְסוּ בְּרַחֲמֵי לְשׁוֹנֵי חֲלָקִים - לֹא יִבֵּר מֵהֶם

אֶת הַפְּסֻלָּת, דְּבַרֵי אַבָּא שְׁאוּל.

טַעֲמוֹ: אֲמַנָּם עֶרֶךְ הַגְּרִיסִים אֲמוּר לְהִתְיַקֵּר בְּשַׁעוֹר הַפְּסֻלָּת שֶׁהוֹצֵאָה מֵהֶם (מִשְׁעָרִים אוֹתָהּ כְּאֵלוֹ הִיא גְרִיסִים וּמוֹסִיפִים לְמִשְׁקֵל), אֶךְ הָיוּ חֲנוּנִים שֶׁנִּצְלוּ אֶת הָעֵבֶדָה שֶׁגְרִיסִים בְּלֹא פְסֻלָּת נִרְאִים מִשְׁבָּחִים וּמְכֻרָם בְּמִחִיר גְבוּהָ בְּהֶרְבֵּה מִן הָרְאִי.

אֶךְ חֲכָמִים חוֹלְקִים וּמִתִּירִים, מִפְּנֵי שֶׁסָּבְרוּ שֶׁהִלְקוּחַ יִכּוֹל לְאַמֵּד אֶת שַׁעוֹר הַפְּסֻלָּת שֶׁהוֹצֵאָה וּלְחַשֵּׁב אֶת יַחְסֵי הַמְּחִירִים, וְאִם הוּא מְסַכֵּים לְשֵׁלֶם יוֹתֵר אֵין זֹאת אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא רוֹצֵה לְחַסֵּךְ מֵעַצְמוֹ אֶת הַטְּרַחָה הַפְּרוּכָה בְּבִרְיַת הַגְּרִיסִים.

מוֹדִים חֲכָמִים לְאַבָּא שְׁאוּל שֶׁאֵין לְבָרֵר רַק אֶת הַגְּרִיסִים שֶׁבְּפִי הַכְּלִי, כִּי בְּכֶךְ מְטַעִים הִלְקוּחוֹת הַמְּנִיחִים שֶׁכָּל הַגְּרִיסִים מְבָרְרִים, וְאֶפְלוֹ אִם יוֹדִיעַ זֹאת לְלְקוּחוֹת, אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְטַעֵה אֶת עֵין הַלְקוּחוֹת שְׁאִינָם יְכוּלִים לְהַבְחִין בְּשַׁעוֹר הַפְּסֻלָּת הַמְעַרְבֵּת בְּגְרִיסִים שֶׁמְלַמְטָה וְהֵם עֵלוּלִים לְסַבֵּר שֶׁכַּמּוֹתָהּ מְעֻטָּה^ב.

מקורות והערות

א. מקח טעות, סימן רכ"ח, סעיף י"ד). ב. תפארת ישראל, אות ע"ח, אולם עיין תוספות יום טוב, ד"ה כגונב.

א. "אבל לזלזל במכירת סחורה איסור גמור הוא ומתוך כך מקולקל דרך המסחר ומאבדין מעות אחרים" - ערוך השולחן (ח"מ, הלכות אונאה

בבא מציעא פרק ד' ■ י"ב

ביאור

**5 אין מפרבסין לא את
האדם ולא את הבהמה
ולא את הכלים:**

5 אין "מפרבסין" - מיפיים עבד, בהמה או כלים, העומדים למכירה; כגון: אין משחירים את שערו של עבד, שהלבין, ואין משקים בהמה במשקה הגורם לה להראות בעלת נפח גדול ממנה

שהיא, ואין צובעים כלים ישנים כדי שיראו כחדשים.^ג

חשיפה: שיטת ההצלחה המוכחת

מדוע אנשים אדוקים שמקנאים בהם, ולמה כדאי לך שלא יקנאו בך?

ביאור

שמות רבה, פרשה ג', סימן ט"ז

ליד הסנה הבורע, כשהוא בודד במדבר סיני עם הכבשים, קבל משה תכנית להוצאת בני ישראל במצרים, מפרטת לשלבים. ה' הודיע לו שפרעה יסרב, שיהיו נסים מפלאים שיוכיחו לכלם את מציאות הבורא, והתכנית אפלו כללה ירידה לפרטים קטנים - כשתצאו ממצרים, המצרים יתנו לכם כלי כסף, כלי זהב ובגדים יקרים.

התכנית משלמת, ומשה נבחר להיות המנהיג שיוביל את הארוע האנושי הגדול ביותר בכל הזמנים - יציאת מצרים.

תגובתו של משה היתה: "שלח נא ביד תשלח". אלקים, בבקשה מנה משהו אחר שיעמד בראש המערכה. אני אעמד מהצד.

מדוע?

ורבנן אמרי: סבור אתה שהיה מעכב משה לילך? אינו כן, אלא כמכבד לאהרן, שהיה משה אומר: עד שלא עמדת, היה אהרן אחי מתנבא להם במצרים שמונים שנה... אמר משה: עכשיו אפנס בתחומי של אחי, ויהיה מיצר? בשביל כף לא היה מבקש לילך.

חז"ל מסבירים, שסרובו של משה רבנו לא נבע ממניעים אישיים, אלא הוא חשש שאהרן אחיו יקנא בו. אהרן היה גדול ממשו, ובמשך שמונים שנה הוא היה הנביא במצרים. איך הוא יקבל את העבדה שאחיו משה מגיע מהמדבר, אחרי ששים שנות העדרות, ומתמנה למנהיג שיוציא את בני ישראל ממצרים, יוליך אותם דרך הים הקרוי למעמד הר סיני, ומשם לארץ ישראל?

אמר ה' למשה: אני מכיר את אהרן, הוא יהיה מאשר כשידע שהתמנית למנהיג - "וראך ושמח בלב". לא רק כלפי חוץ, אלא גם בלב. אין ספק שגם משה רבנו ידע שאהרן אחיו הוא בעל מדות נדירות.

האֲחֻזָּה הַגְּדִירָה שֶׁל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן הִיְתָה לְסִמּוּל וּלְמוֹפֵת, וּבְכָל זֹאת בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה רַבְּנוּ לְהִמָּנַע מִכָּל צַעַד שֶׁעֲלוּל לְעוֹרֵר קִנְיָה.

הַנְּטִיָּה הַטְּבָעִית שֶׁלֵּנוּ הִיא לְפָרֵשׁ הוֹפַעַת קִנְיָה כְּהַצְלָחָה שֶׁל מִשָּׂא הַקִּנְיָה. אִם מְקַנְאִים בִּי, זֶה אוֹמֵר שְׂאֵנִי מִצְלִיחַ. יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁיַּעֲשׂוּ הַכֹּל כְּדֵי שֶׁיִּקְנְאוּ בָּהֶם, בִּי הֵם מְתִיחִים אֶל הַקִּנְיָה בְּתַעֲוֹדַת הַצְלָחָה. אֲבָל הַיְהוּדוֹת מְסַתְּבֵלֹת עַל קִנְיָה כַּמֶּשֶׁהוּ שְׂבָדָאֵי לָךְ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ בְּכָל הַכַּח. יֵשׁ אֲפֹלו תַּפְלָה מִיְחַדָּת עַל כֶּךָ בְּסוּף תַּפְלַת הָעַמִּידָה^א: "שְׁלֹא תַעֲלֶה קִנְיָת אָדָם עָלַי, וְלֹא קִנְיָתִי עַל אֲחֵרִים".

כַּמָּה קֶשֶׁה לָנוּ הַהִרְגָּשָׁה כְּשֶׁאֲנִי מְקַנְאִים בְּמִישֶׁהוּ, זֶה שׁוֹרֵף. וְחִזְ"ל הַקְּדִימוֹ לְבִקְשָׁה שְׁלֵא נִקְנָא בְּאֲחֵרִים - אֵת הַתַּפְלָה שְׂאֲחֵרִים לֹא יִקְנְאוּ בָּנוּ, כִּי זֶה שׁוֹרֵף יוֹתֵר! בְּרַגַּע הָרֵאוּנוּ זֶה נְחֻמָּד, כְּמוֹ לְהַכְנִס לַיָּם בְּלִי כּוּבַע וְאֲמִצְעֵי הַגֶּנֶה. זֶה כָּל כֶּךָ נְחֻמָּד בַּהֲתַחֲלָה, אֲבָל אַחַר כֶּךָ זֶה שׁוֹרֵף וְכוּאֵב. מֹשֶׁה רַבְּנוּ לִמַּד אוֹתָנוּ, שְׂדוּקָא מִי שְׂבוֹרַח מִכָּל דְּבַר שֶׁעֲלוּל לְגַרֵם לְאֲחֵרִים לְקַנָּא בוּ, מוֹצֵא אֵת עֲצָמוֹ בְּפַסְגַּת הַהַצְלָחָה. אֶהְרֹן אֲחִיו הַחֲזוּר לֹא אֶהְבֶּה גְדוּלָּה, וְאֲפֹלו תִּמְךָ בוּ וְשָׂמַח אֲתוֹ, וְעוֹר לוֹ בְּכָל הַשְּׁלֵבִים. אִישׁ אֵינוֹ רוֹצֵה לְחַיּוֹת בְּסִבִּיבָה שֶׁל אֲנָשִׁים שָׂרָק מְחַכִּים לְרַגַּע שֶׁהוּא יִפֹּל. כָּל אֶחָד רוֹצֵה לְחַיּוֹת בְּסִבִּיבָה שֶׁל אֲנָשִׁים שֶׁמְפָרְגִים לוֹ וְרוֹצִים שִׁימְשִׁיף לְהַצְלִיחַ.

מִי שֶׁמִּתְאֲמָץ שְׁלֵא יִקְנְאוּ בוּ, אֵינוֹ מִתְנַשֵּׂא, נוֹתֵן תְּחוּשָׁה שֶׁל שָׂהָה בֵּין שָׂוִים, מִצְלִיחַ לְהַצְלִיחַ מִבְּלִי שֶׁיִּקְנְאוּ בוּ.

ממה חשש משה רבנו

תובנה
מרגשת
סרטון יומי שיאיר לכם את היום

מסכת סנהדרין ■ דף כ"ט

הנחש הקדמוני

בדיני נפשות - דינים שהנשפט בהם מתחייב מיתה - בית הדין מחוייב להתאמץ ביותר כדי לחפש אפשרות לזכות את הנאשם: אולי העדות נגדו אינה חזקה מספיק, אולי הוא אינו נחשב עובר עברה במזיד, ועוד כהנה וכהנה. אבל לאדם מסית ומדיח - שמנסה להחטיא אחרים - אין מחפשים אפשרות של זכות. כך לומדים מפרשת בראשית: הקב"ה העניש את הנחש על כך שהוא פיתה את חוה לאכול מעץ הדעת, למרות שלכאורה היה אפשר למצוא טענות להקל בעונשו. אבל מאחר שהנחש נחשב מסית ומדיח לעבור איסור, לא טענו כך בשבילו.

ערוץ היוטיוב של 'תלמוד ישראלי'

גדלת אבותינו הקדושים

כי תצא רעו:

תרגום

פֶּתַח וְאָמַר, רַעִיָא מְהִימְנָא, הָאִי
כְּלָה דִּילְךָ, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
יְהֵב לָהּ לְאֲבָרְהָם לְגַדְלָא לָהּ
לְגַבְבָּךְ, וּבְגִינְךָ דְאִיהוּ נָטִיר לָהּ,
אֲתִקְרִיאת בְּרִתִּיהָ. הָדָא הוּא
דְאֲתִמְרָה, בֵּת הֵיתָה לוֹ לְאֲבָרְהָם
וְ"בִכַל" שְׁמָהּ. וּבֵהּ קִיִּים כָּל
אוּרִייתָא כְּלָהּ, וְאֶפְלוּ עִירוּבֵי
תְּבַשְׂלִינָן. הָדָא הוּא דְכַתִּיב,
וְיִשְׁמֹר מִשְׁמֵרְתֵי וְגו'.

פֶּתַח וְאָמַר, רַעִיָא מְהִימְנָא, הָאִי
הַנְּאֻמָּן, הַכְּלָה הַזֹּאת
שְׁלֶךְ, נָתַן אוֹתָהּ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְאֲבָרְהָם לְגַדְלָהּ
אֵלֶיךָ, וּמִשׁוֹם שֶׁהוּא
שׁוֹמֵר אוֹתָהּ, נִקְרָא
בֵּתוֹ. זֶהוּ שְׂכֵתוֹב, בֵּת
הֵיתָה לוֹ לְאֲבָרְהָם
וְ"בִכַל" שְׁמָהּ. וּבֵהּ קִיִּים
כָּל הַתּוֹרָה כְּלָהּ,
וְאֶפְלוּ עִירוּבֵי
תְּבַשְׂלִינָן. זֶהוּ שְׂכֵתוֹב
(בְּרַאשִׁית כו, ה) וְ"יִשְׁמֹר
מִשְׁמֵרְתֵי וְגו'.

בחלק מצדיקותם של אבותינו הקדושים והטהורים אברהם יצחק ויעקב, מתאר שמלבד מדותיהם הנפלאות גם קימו את דברי התורה, ואף ערובי תבשילין שהיא מצוה דרבנן. ויש להבין, מה רצו רבותינו ללמדנו בזה? ובאר בעל הספר "גן נעול": אברהם אבינו ע"ה, מלבד הקבלה שהיתה בידו, עוד נלוו אליו האור האלהי ולמד בנבואה על צד הפלא, כמו אדם הראשון ע"ה. וכן דעת קדמונינו ז"ל שאמרו (בראשית רבה, סא) "מאין למד אברהם אבינו תורה? נעשו שתי כליותיו כשתי מעינות נובעות חכמה ותורה". בלומר, שקבל בנבואה יתר על קבלתו משם ועבר. ובאמת יש מי שבאר, שלא קים בפעל ממש ערוב תבשילין וכן שאר מצוות, שהרי לא היה לו תפלין וכדומה, אלא שקים את הרוחניות של המצוות, וכן בזה לדעתו של הקב"ה עד שפעלתו פעלה את אותם התקונים שפועלים המצוות ודברי חז"ל, ובאמת זה מורה לנו על גדלת האבות הקדושים. אולם מאז מתן תורה נתן לקים את המצוות רק על פי הגדר המעשי שלהם בפרטיהם ודקדוקיהם.

יד. שלא יבואו לידי ריב

יש קהלות שתקנו, שאין מניחים לאבל להתפלל בשליח-צבור כל ימות השבוע, אלא רק הש"ץ הקבוע הוא מתפלל לפני העמוד³⁹.

תקנה זו נתקנה מפני עמי ארצות, שיש בקהל עמי ארצות ואנשים שאינם ראויים להיות שליח-צבור, וכיון שרוצים למנוע מהם להיות שליח-צבור, על כן קבעו שאפלו הבקיאים והראויים לא יהיו 'שליח-צבור', כדי שלא יבואו לידי מריבה⁴⁰.

טו. מצוה שיתפלל האבל

במקומות שיש תקנה זו, גם כשיש אבל שהוא ראוי להיות שליח-צבור, לא יבטלו התקנה, והאבל יאמר רק קדיש לעלוי נשמת הנפטר⁴¹. אף במקום שאין תקנה ומנהג קבוע, מצוה על הקהל שיניחו לאבל או למי שיש לו 'ארציית' (יום השנה) להתפלל לפני התבה, משום שתפלת האבל לפני התבה היא נחת רוח לנפטר, ומצילתו מדין גיהנם⁴².

אמנם, אבל שאינו יודע להתפלל כראוי, ואינו מוציא את תבות התפלה מפיו כראוי, או שאינו ראוי, אין לו להתפלל לפני התבה, שתפלה שאינה כראוי, אינה גורמת ענג לנפטר, אלא גורמת לו נגע חס ושלום⁴³.

מקורות והערות

³⁹. סי' נ"ג במ"ב ס"ק ס' ועיין בכף החיים שם אות צ"ג. ⁴². שם במ"ב ובכף החיים.

⁴⁰. שם.

⁴³. שם במ"ב ובכף החיים.

⁴¹. שם במ"ב.